

V Bruseli 17. 11. 2021
COM(2021) 699 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Stratégia EÚ v oblasti pôdy do roku 2030
Využívanie prínosov zdravej pôdy v prospech ľudí, potravín, prírody a klímy**

{SWD(2021) 323 final}

1. ÚVOD

Málokto vie, že od tenkej vrstvy ležiacej pod našimi nohami závisí naša budúcnosť. Pôda a množstvo organizmov, ktoré v nej žijú, nám poskytujú potraviny, biomasu a vlákna, suroviny, regulujú kolobeh vody, uhlíka a živín a umožňujú život na pevnine. Vznik niekoľkých centimetrov tohto zázračného koberca trvá tisíce rokov.

V pôde sa nachádza viac ako 25 % všetkej biodiverzity na planéte¹ a je základom potravinových reťazcov, ktoré živí ľudstvo a pozemskú biodiverzitu. Očakáva sa, že táto zraniteľná vrstva bude do roku 2050 zabezpečovať potraviny a filtrovať pitnú vodu pre celosvetovú populáciu takmer 10 miliárd ľudí².

Zdravá pôda je zároveň najväčším pozemným úložiskom uhlíka na planéte. Vďaka tomuto prvku spolu s funkciou pôdy absorbovať vodu podobne ako špongia a znižovať riziko záplav a sucha je pôda nevyhnutným spojencom pri zmiernení zmeny klímy a adaptácii na ňu³. Zdravá pôda je preto súčasťou cieľov Únie v oblasti klímy, biodiverzity, ako aj jej dlhodobých hospodárskych cieľov.

Bohaté pôdne dedičstvo EÚ sa vyznačuje nespočtelným množstvom druhov pôdy (pokrýva 24 z 32 hlavných skupín pôdy na svete), pričom každý z nich má vlastnú identitu a špecifický charakter⁴. Takéto bohatstvo je kapitálom, ktorý treba chrániť a zachovať pre budúce generácie. Napriek tomu naše pôdy trpia. Podľa odhadov približne 60 až 70 % pôdy v EÚ nie je zdravej⁵. Zem a pôda naďalej podliehajú procesom vážnej degradácie⁶, ako je erózia, zhutňovanie, úbytok organickej hmoty, znečisťovanie, strata biodiverzity, salinizácia a zástavba. Tieto škody sú dôsledkom neudržateľného využívania a obhospodarovania pôdy, nadmerného využívania a emisií znečisťujúcich látok. Napríklad každoročne sa v Európe eróziou odplaví približne 1 miliarda ton pôdy⁷. V rokoch 2012 až 2018 predstavoval čistý záber pôdy v EÚ viac ako 400 km² ročne⁸.

Orná pôda a trávne porasty v EÚ poskytujú ekosystémové služby v hodnote 76 miliárd eur ročne: menej ako jedna tretina pochádza z rastlinnej výroby, zvyšok z iných ekosystémových služieb⁹. Zatiaľ čo prínosy zdravej pôdy a cenu za degradáciu pôdy spolu s vyčerpaním jej ekosystémových služieb verejnosť a užívatelia pôdy pociťujú rovnako, pri jej využívaní a obhospodarovaní majú hlavné slovo jej užívatelia. Hodnota pôdneho kapitálu sa okrem toho musí náležite odzrkadliť v bilancii prírodného kapitálu, aby naša závislosť od neho bola zreteľnejšia. Aby sa predišlo rizikám a vplyvom, ktoré má pokračujúca degradácia pôdy na hospodárstvo a blahobyt ľudí, zasluhuje si pôda maximálnu a mimoriadnu pozornosť vlád, parlamentov, verejných orgánov na všetkých úrovniach, ako aj hospodárskych subjektov, užívateľov pôdy, miestnych komunít a občanov¹⁰.

---

¹ FAO (2020), *State of knowledge of soil biodiversity - Status, challenges and potentialities* (Stav poznatkov o biodiverzite pôdy – stav, výzvy a možnosti).

² Svetový inštitút pre zdroje (2019), *Creating a sustainable food future* (Vytváranie udržateľnej potravinovej budúcnosti).

³ Európska komisia (2021), [Stratégia EÚ týkajúca sa adaptácie na zmenu klímy – posúdenie vplyvu](#).

⁴ Európska komisia (2005), *Pôdny atlas Európy*.

⁵ Európska komisia (2020), *Starat' sa o pôdu znamená starat' sa o život*.

⁶ EEA (2019), *Európske životné prostredie: stav a perspektíva 2020*.

⁷ Panagos P. et al. (2015), *The new assessment of soil loss by water erosion in Europe* (Nové posúdenie úbytku pôdy v Európe v dôsledku vodnej erózie).

⁸ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/land-take-statistics#tab-based-on-data>.

⁹ Európska komisia (2021), [Accounting for ecosystems and their services in the EU](#) (Účtovanie ekosystémov a ich služieb v EÚ) (INCA).

¹⁰ Svetová obchodná rada pre udržateľný rozvoj (2018), *The business case for investing in soil health* (Zdôvodnenie investovania do zdravia pôdy).

Investície do prevencie degradácie pôdy a jej obnovy dávajú z ekonomického hľadiska zmysel. Zdravá pôda ako najväčší pozemský ekosystém EÚ podporuje mnohé odvetvia hospodárstva, zatiaľ čo degradácia pôdy stojí EÚ niekoľko desiatok miliárd eur ročne¹¹. Postupy obhospodarovania, ktoré podporujú a zlepšujú zdravie pôdy a biodiverzitu, zlepšujú nákladovú efektívnosť a obmedzujú vstupy (napr. pesticídy, hnojivá) potrebné na zachovanie výnosov. Zastavenie a zvrátenie súčasných trendov degradácie pôdy by mohli priniesť globálne hospodárske úžitky vo výške 1,2 bilióna eur ročne¹². Cena za nečinnosť v oblasti degradácie pôdy, ktorá šesťnásobne prevyšuje náklady spojené s opatreniami v Európe¹³, presahuje rámec ekonomických výpočtov, keďže by viedla nielen k strate úrodnosti, ktorá by ohrozila celosvetovú potravinovú bezpečnosť, ale ovplyvnila by aj kvalitu produktov a ich výživovú hodnotu.

Na to, aby EÚ mohla využívať výhody zdravej pôdy pre ľudí, potraviny, prírodu a klímu, potrebuje novú stratégiu v oblasti pôdy, v ktorej sa stanoví rámec a konkrétne opatrenia na ochranu, obnovu a udržateľné využívanie pôdy a ktorá zmobilizuje potrebnú spoločenskú angažovanosť a finančné zdroje, spoločné poznatky, udržateľné postupy a monitorovanie s cieľom dosiahnuť spoločné ciele. Stratégia je úzko prepojená s ostatnými politikami EÚ vyplývajúcimi z Európskej zelenej dohody, funguje v synergii s nimi a podporí sa ňou naša ambícia v súvislosti s globálnymi opatreniami v oblasti pôdy na medzinárodnej úrovni. To sa dosiahne len kombináciou nových dobrovoľných a právne záväzných opatrení (uvedené ďalej), ktoré budú vypracované v plnom súlade so zásadou subsidiarity a budú vychádzať z existujúcich vnútroštátnych politík týkajúcich sa pôdy.

Obrázok 1: Prepojenie medzi stratégiou EÚ v oblasti pôdy a ďalšími iniciatívami EÚ

¹¹ V správe rady misie pre zdravie pôdy a potraviny (2020) *Caring for soil is caring for life* sa odhaduje na 50 miliárd eur, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4ebd2586-fc85-11ea-b44f-01aa75ed71a1/>.

¹² IPBES (2018), Hodnotiaca správa o degradácii a obnove pôdy.

¹³ Nkonya et al. (2016), *Economics of Land Degradation and Improvement – A Global Assessment for Sustainable Development* (Ekonomika degradácie a zlepšovania pôdy – Globálne posúdenie udržateľného rozvoja).

2. VÍZIA A CIELE: DOSIAHNUŤ ZDRAVÉ PÔDY DO ROKU 2050

Vízia v oblasti pôdy

Všetky pôdne ekosystémy EÚ budú do roku 2050 zdravé, a teda odolnejšie, čo si vyžiada zásadné zmeny v tomto desaťročí.

Dovtedy sa ochrana, udržateľné využívanie a obnova pôdy stanú samozrejmosťou. Zdravé pôdy ako kľúčové riešenie prispievajú k riešeniu našich veľkých výziev, ktorými sú dosiahnutie klimatickej neutrality a odolnosti voči zmene klímy, rozvoj čistého a obehového (bio)hospodárstva, zvrátenie straty biodiverzity, ochrana ľudského zdravia, zastavenie dezertifikácie a zvrátenie degradácie pôdy.

Táto nová vízia v oblasti pôdy je zakotvená v stratégii EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030¹⁴ a v stratégii pre adaptáciu na zmenu klímy¹⁵. Táto stratégia v oblasti pôdy preto vychádza z viacerých cieľov zelenej dohody a zároveň sama prispeje k ich plneniu, ako aj z predchádzajúcich cieľov:

Strednodobé ciele do roku 2030

- Bojovať proti dezertifikácii, obnovovať degradovanú krajinu a pôdu vrátane pôdy postihnutej dezertifikáciou, suchom a povodňami a snažiť sa vytvoriť svet, v ktorom nedochádza k degradácii krajiny (cieľ udržateľného rozvoja 15.3)¹⁶.
- Obnoviť významné oblasti degradovaných ekosystémov bohatých na uhlík vrátane pôdy¹⁷.
- Dosiahnuť v EÚ čisté odstránenie skleníkových plynov v objeme 310 miliónov ton ekvivalentu CO₂ ročne v odvetví využívania pôdy, zmien vo využívaní pôdy a lesného hospodárstva (LULUCF)¹⁸.
- Dosiahnuť dobrý ekologický a chemický stav povrchových vôd a dobrý chemický a kvantitatívny stav podzemných vôd do roku 2027¹⁹.
- Znížiť straty živín aspoň o 50 %, celkové používanie chemických pesticídov a riziko vyplývajúce z ich používania o 50 % a používanie nebezpečnejších pesticídov o 50 % do roku 2030²⁰.
- Dosiahnuť výrazný pokrok pri sanácii kontaminovaných plôch²¹.

Dlhodobé ciele do roku 2050

- Dosiahnuť nulový čistý záber pôdy^{22 23}.

¹⁴ Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 [COM(2020) 380].

¹⁵ Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy [COM(2021) 82].

¹⁶ Organizácia Spojených národov (2015), Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj.

¹⁷ Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 [COM(2020) 380].

¹⁸ Návrh revízie nariadenia o LULUCF [COM(2021) 554].

¹⁹ [Rámcová smernica o vode \(2000/60/ES\)](#).

²⁰ Stratégia EÚ „z farmy na stôl“ [COM(2020) 381].

²¹ Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 [COM(2020) 380].

²² Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje [KOM(2011) 0571].

²³ 7. environmentálny akčný program EÚ (rozhodnutie č. 1386/2013/EÚ).

- Znečisťovanie pôdy by malo klesnúť na úrovne, ktoré sa už nepovažujú za škodlivé pre ľudské zdravie a prírodné ekosystémy a ktoré rešpektujú medze, s ktorými sa naša planéta dokáže vyrovnáť, vďaka čomu vzniká prostredie bez toxických látok²⁴.
- Dosiahnuť klimaticky neutrálnu Európu²⁵ a ako prvý krok sa zamerať na dosiahnutie klimatickej neutrality v kontexte využívania pôdy v EÚ do roku 2035²⁶.
- Dosiahnuť, aby EÚ bola do roku 2050 spoločnosťou odolnou proti zmene klímy, ktorá bude plne prispôbená nevyhnutným dôsledkom zmeny klímy²⁷.

Okrem niektorých existujúcich právnych ustanovení EÚ týkajúcich sa ochrany pôdy²⁸ a opatrení prijatých v rámci tematickej stratégie na ochranu pôdy z roku 2006²⁹ EÚ doteraz nedokázala prijať primeraný právny rámec, ktorý by pôde zabezpečil rovnakú úroveň ochrany ako vode, morskému prostrediu a ovzdušiu. Táto potreba sa však stala naliehavejšou a v posledných rokoch sa rozšírili znalosti o pôde a značne vzrástlo uznanie jej hodnoty. Tlaky a nároky na pôdu, ako aj očakávania s ňou spojené sa zintenzívnili, zatiaľ čo situáciu ďalej zhoršuje kríza v oblasti klímy a biodiverzity. Teraz potrebujeme zdravé pôdy viac ako kedykoľvek predtým.

Čo je zdravá pôda?

Pôda je zdravá, ak je v dobrom chemickom, biologickom a fyzikálnom stave, a preto je schopná nepretržite poskytovať čo najviac z týchto ekosystémových služieb:

- zabezpečovať výrobu potravín a biomasy, a to aj v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve,
- absorbovať, zadržiavať a filtrovať vodu a transformovať živiny a látky, čím sa chránia útvary podzemnej vody,
- poskytovať základ pre život a biodiverzitu vrátane biotopov, biologických druhov a génov,
- pôsobiť ako zásobáreň uhlíka,
- poskytovať fyzickú platformu a kultúrne služby pre ľudí a ich činnosti,
- pôsobiť ako zdroj surovín,
- vytvárať archív geologického, geomorfologického a archeologického dedičstva.

Pripravovaný návrh Komisie na zákon o obnove prírody sa zameriava na obnovu dobrého stavu ekosystémov do roku 2050. Vzhľadom na chýbajúcu politiku EÚ v oblasti pôdy však v politikách zostane niekoľko významných medzier, ktoré sa v záujme dosiahnutia tohto cieľa

²⁴ Cesta k zdravej planéte pre všetkých, Akčný plán EÚ: „Dosahovanie nulového znečisťovania ovzdušia, vody a pôdy“ [COM(2021) 400].

²⁵ Právny predpis v oblasti klímy, nariadenie (EÚ) 2021/1119.

²⁶ Návrh revízie nariadenia o LULUCF [COM(2021) 554].

²⁷ Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy [COM(2021) 82].

²⁸ Požiadavky týkajúce sa osobitných aspektov ochrany pôdy napríklad v rámci smernice o splaškových kaloch, smernice o priemyselných emisiách, spoločnej poľnohospodárskej politiky, smernice o environmentálnej zodpovednosti, rámcovej smernice o odpade, nariadenia o LULUCF.

²⁹ Tematická stratégia na ochranu pôdy [KOM(2006) 231].

v súvislosti s pôdnymi ekosystémami budú musieť odstrániť. Toto oznámenie rieši tieto nedostatky viacerými spôsobmi.

Mnohí označili nedostatok osobitných právnych predpisov EÚ³⁰ za hlavnú príčinu alarmujúceho stavu našich pôd. Degradácia pôdy má skutočne vplyv presahujúci štátne hranice (pozri sprievodný pracovný dokument útvarov Komisie) a nečinnosť v jednom členskom štáte môže viesť k zhoršovaniu životného prostredia v inom členskom štáte. Rovnako degradácia pôdy a nerovnomerná a roztrieštená reakcia členských štátov na jej riešenie viedli k nerovnakým podmienkam, pokiaľ ide o hospodárske subjekty, ktoré musia dodržiavať odlišné pravidlá ochrany pôdy a zároveň súťažiť na tom istom trhu.

S cieľom riešiť cezhraničné vplyvy degradácie pôdy, zabezpečiť rovnaké trhové podmienky, podporiť súdržnosť politík na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni, a teda dosiahnuť naše ciele v oblasti zmeny klímy, biodiverzity, potravinovej bezpečnosti a ochrany vody, Komisia do roku 2023 predloží osobitný legislatívny návrh týkajúci sa zdravia pôdy, ktorý umožní splniť ciele tejto stratégie a dosiahnuť zdravú pôdu v celej EÚ do roku 2050. Takáto legislatívna iniciatíva bude spĺňať požiadavky lepšej právnej regulácie, bude založená na dôkladnom posúdení vplyvu vrátane kontroly subsidiarity a bude plne rešpektovať právomoci členských štátov v tejto oblasti. Na určenie rozsahu a obsahu tohto primeraného rámca založeného na riziku sa Komisia zapojí do rozsiahlych a inkluzívnych konzultácií s členskými štátmi, Európskym parlamentom a všetkými príslušnými zainteresovanými stranami.

Hoci sú pôdy v EÚ veľmi rozmanité, majú aj súbor spoločných charakteristík. To umožňuje vymedziť spoločné rozsahy alebo prahové hodnoty, pri prekročení ktorých sa pôda už nemôže považovať za zdravú. Takéto ukazovatele týkajúce sa zdravia pôdy a ich hodnoty, ktoré by sa mali dosiahnuť do roku 2050, aby sa zabezpečilo dobré zdravie pôdy, sa budú musieť vypracovať a dohodnúť a mali by sa zväziť na úrovni EÚ v kontexte zákona o zdraví pôdy, aby sa zabezpečili rovnaké podmienky a vysoká úroveň ochrany životného prostredia a zdravia. Komisia poverí novú rozšírenú expertnú skupinu pre ochranu pôdy, aby ich vypracovala na základe práce misie na ochranu pôdy. Členstvo v súčasnej expertnej skupine Komisie sa doplní vyváženým spôsobom s cieľom poskytovať ďalšie poradenstvo³¹. Rada misie sa zasadzovala za to, aby do roku 2030 bolo 75 % pôdy v Európskej únii (EÚ) v zdravom alebo zlepšujúcom sa stave.

Poznať zdravie pôdy je veľmi dôležité pre poľnohospodárov, lesníkov, vlastníkov pôdy, ale aj pre banky, verejné orgány a mnohé ďalšie zainteresované strany. Zvyšuje sa záujem o prepracovaný index kvality pôdy, napr. vo finančnom a priemyselnom sektore. Niektoré členské štáty vypracovali certifikáty o zdraví pôdy, ktoré sa majú poskytovať počas pozemkových transakcií s cieľom primerane informovať kupujúceho. Verejný aj súkromný sektor zároveň vyvíjajú prístupy orientované na výsledky, ktoré podporujú účinné postupy v oblasti zdravia pôdy, biodiverzity, kapacity ukladania uhlíka atď., a investujú do nich.

---

³⁰ Európsky parlament, Európsky dvor audítorov, Výbor regiónov, EEA vo svojej správe o stave a perspektíve životného prostredia 2020, občania a zainteresované strany vo svojich odpovediach na verejnú konzultáciu, podrobnosti v SWD(2021) xxx.

³¹ Napríklad odborné znalosti podnikateľských a profesijných organizácií, akademickej obce a vedeckých organizácií a občianskej spoločnosti.

3. PÔDA AKO KEĽÚČOVÉ RIEŠENIE NAŠICH VEĽKÝCH VÝZIEV

3.1. Pôda ako prostriedok zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu

Čisté odstraňovanie z LULUCF má znepokojujúci trend. V rokoch 2013 až 2018 sa ročné čisté odstraňovanie uhlíka znížilo o 20 %³². Dosiachnutie nulovej bilancie emisií skleníkových plynov do roku 2050 závisí aj od odstraňovania uhlíka prostredníctvom obnovy a lepšieho obhospodarovania pôdy, aby dokázala absorbovať emisie, ktoré zostanú na konci ambiciózneho plánu dekarbonizácie. Cílené a pokračujúce udržateľné postupy obhospodarovania pôdy môžu významne pomôcť dosiahnuť klimatickú neutralitu odstraňovaním antropogénnych emisií z organickej pôdy a zvýšením zásob uhlíka v minerálnych pôdach.

Zdravá pôda zvýši odolnosť EÚ a zníži jej zraniteľnosť v súvislosti so zmenou klímy. Vzhľadom na kľúčovú úlohu pôdy v kolobehu vody je tiež nevyhnutným spojencom pri adaptácii na zmenu klímy. Vysoká schopnosť zadržiavať vodu v pôde znižuje účinky povodní a negatívny vplyv sucha.

Cieľom revízie nariadenia o LULUCF, ktorú Komisia navrhuje v rámci legislatívneho balíka Fit for 55³³, je zastaviť a zvrátiť tento trend a zjednodušiť pravidlá započítavania.

V súvislosti so zmenou klímy zohrávajú dôležitú úlohu tieto dva hlavné typy pôd:

- **Organické pôdy** (vrátane rašelinísk) majú vysoký obsah uhlíka, viac ako 20 % hmotnosti sušiny, a pokrývajú 8 % EÚ³⁴. Rašeliniská sú suchozemské mokrade, v ktorých podmáčané prostredie bráni úplnému rozkladu rastlinného materiálu. Len samotné odvodňovanie rašelinísk vo všetkých kategóriách pôdy v Európe spôsobuje približne 5 % celkových emisií skleníkových plynov v EÚ. Emisie z obrábanej organickej pôdy sa ešte stále výrazne neznížili v dôsledku pokračovania škodlivých pestovateľských postupov. Samotná obnova rašelinísk by však mohla významne znížiť emisie CO₂ z pôdy, čo prináša mnohé súvisiace prínosy pre ochranu prírody, biodiverzity a vody³⁵.
- Obsah uhlíka v **minerálnych pôdach** je nižší ako 20 %, hoci vo všeobecnosti je nižší ako 5 %. Minerálne pôdy pod ornou pôdou každoročne strácajú približne 7,4 milióna ton uhlíka³⁶, čo je okrem iného spôsobené neudržateľnými poľnohospodárskymi postupmi. Úložisko uhlíka je však „bankovým účtom“ poľnohospodárov a lesníkov, pokiaľ ide o prírodný kapitál. Je nevyhnutné ho nevyčerpať, pretože obsah uhlíka je základom pre biodiverzitu, zdravie a úrodnosť pôdy. Okrem toho závisí sekvestrácia uhlíka v minerálnych pôdach od typu pôdy a klimatických podmienok a je nákladovo efektívnou metódou zmierňovania emisií s významným potenciálom sekvestrácie, v Európe 11 až 38 Mt CO₂ eq ročne³⁷, ak sa na ornej pôde vo väčšom rozsahu uplatňuje celý rad postupov obhospodarovania, ktoré už boli identifikované. Mnohé

³² [Návrh na zmenu nariadení \(EÚ\) 2018/841 a \(EÚ\) 2018/1999 \[COM\(2021\) 554\].](#)

³³ [Plníme Európsku zelenú dohodu: balík návrhov Fit for 55.](#)

³⁴ Vypočítané na základe údajov odvodených z vnútroštátnych údajov predložených UNFCCC.

³⁵ Európska komisia (2021), *Technical guidance handbook: Setting up and implementing result-based carbon farming mechanisms in the EU* (Príručka o technických usmerneniach – vytvorenie a zavedenie mechanizmov v oblasti uhlíkového poľnohospodárstva založených na výsledkoch v EÚ). [Údaje pochádzajú z roku 2016 a obsahujú aj údaje za Spojené kráľovstvo.](#)

³⁶ Európska komisia (2018), podrobná analýza k týmto údajom v COM(2018) 773: [Čistá planéta pre všetkých – Európska dlhodobá strategická vízia pre prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo.](#)

³⁷ Lugato et al. (2014), *Potential carbon sequestration of European arable soils estimated by modelling a comprehensive set of management practices* (Potenciálna sekvestrácia uhlíka ornou pôdou v Európe odhadovaná modelovaním komplexného súboru postupov obhospodarovania).

z týchto postupov sú nákladovo efektívne³⁸. Aj lesníci majú významné možnosti, pokiaľ ide o opatrenia, ktoré súčasne zlepšujú produktivitu lesa, funkciu zachytávania uhlíka a zdravé vlastnosti pôdy. Bankový a finančný sektor má čoraz väčší záujem o investície do tých poľnohospodárov, ktorí uplatňujú udržateľné postupy a zvyšujú obsah uhlíka v pôde, ako aj o vytváranie trhových stimulov na ukladanie uhlíka. Existujú dôkazy, že uhlíkové poľnohospodárstvo môže významne prispieť k úsiliu EÚ v boji proti zmene klímy, ale prináša aj ďalšie súvisiace prínosy, ako je zvýšená biodiverzita a zachovanie ekosystémov³⁹.

Opatrenia

Aby pôda pomáhala plniť cieľ klimatickej neutrality a prispela k adaptácii na zmenu klímy, Komisia v súlade s balíkom Fit for 55 zabezpečí:

V prípade organických pôd:

- Na základe výsledkov posúdenia vplyvu zväži návrh právne záväzných cieľov v kontexte zákona o obnove prírody s cieľom obmedziť odvodňovanie **mokradí a organických pôd a obnoviť obhospodarované a odvodnené rašeliniská**, aby sa zachovali a zvýšili zásoby uhlíka v pôde, minimalizovali riziká záplav a sucha a zvýšila biodiverzita, pričom sa zohľadnia dôsledky týchto cieľov pre budúce iniciatívy v oblasti uhlíkového poľnohospodárstva a systémy poľnohospodárskej a lesníckej výroby. Okrem toho sa EÚ zaviazala chrániť mokrade a rašeliniská v súlade s ustanoveniami nariadenia o strategických plánoch SPP.
- Prispeje k posúdeniu stavu rašelinísk v kontexte **globálnej iniciatívy týkajúcej sa rašelinísk**, ktorú organizujú FAO a UNEP⁴⁰.

V prípade minerálnych pôd:

- Komisia zväži opatrenia, podľa možnosti v kontexte zákona o obnove prírody, na zvýšenie biodiverzity v poľnohospodárskej pôde, ktoré by prispeli k zachovaniu a zvýšeniu organického uhlíka v pôde.
- Zapojí sa do medzinárodnej **iniciatívy 4 promile**, ktorá má za cieľ zvýšiť obsah uhlíka v poľnohospodárskej pôde⁴¹.
- Vypracuje dlhodobú víziu udržateľných uhlíkových cyklov (vrátane zachytávania, ukladania a využívania CO₂) v klimaticky neutrálnom hospodárstve EÚ. V rámci toho Komisia v roku 2021 predloží oznámenie o obnove udržateľných uhlíkových cyklov a v roku 2022 predloží **iniciatívu EÚ v oblasti uhlíkového poľnohospodárstva a legislatívny návrh týkajúci sa certifikácie odstraňovania**

³⁸ Európska komisia (2021), *Technical guidance handbook: Setting up and implementing result-based carbon farming mechanisms in the EU* (Príručka o technických usmerneniach – vytvorenie a zavedenie mechanizmov v oblasti uhlíkového poľnohospodárstva založených na výsledkoch v EÚ).

³⁹ Európska komisia (2021), *Technical guidance handbook: Setting up and implementing result-based carbon farming mechanisms in the EU* (Príručka o technických usmerneniach – vytvorenie a zavedenie mechanizmov v oblasti uhlíkového poľnohospodárstva založených na výsledkoch v EÚ).

⁴⁰ www.globalpeatlands.org.

⁴¹ www.4p1000.org.

uhlíka s cieľom podporiť nový model ekologických podnikov, ktorým sa odmeňujú pôdohospodári, ako sú poľnohospodári a lesníci, za postupy šetrné ku klíme⁴².

3.2. Pôda a obehové hospodárstvo

Pôda je významným partnerom v obehovom hospodárstve, ktoré efektívne využíva zdroje, pretože je pravdepodobne najväčším recyklačným strojom planéty: recykluje vodu, uhlík a živiny a môže rozkladať a filtrovať znečisťujúce látky. Okrem toho sa pôdne ložiská v mnohých hospodárskych odvetviach využívajú ako surovina, napr. piesok, štrk alebo íl pre stavebný priemysel. Tvorba pôdy je však taká pomalá, že je potrebné jej obozretné využívanie. Uprednostňovaním obehového využívania krajiny pred výstavbou na zelenej lúke sa obmedzí akútny tlak zástavby pôdy a jej záberu.

3.2.1. Bezpečné, udržateľné a obehové využívanie výkopovej pôdy

Väčšina výkopovej pôdy je čistá, úrodná a zdravá a mala by sa opätovne použiť na rovnakom alebo na inom vhodnom mieste. Ak nie je možné opätovne používať výkopovú pôdu, napr. z dôvodu neprijateľnej úrovne znečistenia, takáto pôda by mala byť prednostne recyklovaná alebo zhodnotená inou formou než skládkovaním, a to v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva. Udržateľné využívanie surovín je nevyhnutné⁴³. V roku 2018 vzniklo viac ako 530 miliónov ton výkopovej pôdy, ktorá bola nahlásená ako odpad⁴⁴, pričom dve tretiny tohto odpadu sa zhodnotilo pri činnostiach, ktorými sa táto pôda vrátila späť do hospodárstva⁴⁵. Aby sa kontaminovaná pôda oddelila od čistej pôdy, musia sa tieto toky dôkladnejšie monitorovať v celom hodnotovom reťazci a musí sa zabezpečiť vysledovateľnosť a kontrola kvality od miesta výkopu až po konečného prijímateľa.

Opatrenia

Komisia bude:

- Skúmať toky výkopovej pôdy vykopanej, spracovanej a opätovne použitej v EÚ a do roku 2023 porovná situáciu na trhu v členských štátoch. Tým by sa mal poskytnúť úplný obraz o situácii v EÚ.
- V rámci prípravy zákona o zdraví pôdy posudzovať potrebu a potenciál právne záväzných ustanovení týkajúcich sa „**pasu pre výkopovú pôdu**“ a poskytnúť usmernenia na základe skúseností členských štátov na zavedenie takéhoto systému. Pas by mal odrážať množstvo a kvalitu výkopovej pôdy s cieľom zabezpečiť bezpečnú prepravu, spracovanie alebo opätovné bezpečné použitie na inom mieste.

⁴² Iniciatíva Európskej komisie v oblasti uhlíkového poľnohospodárstva [Zmena klímy – obnova udržateľných uhlíkových cyklov](#).

⁴³ [Zásady EÚ pre udržateľné suroviny](#).

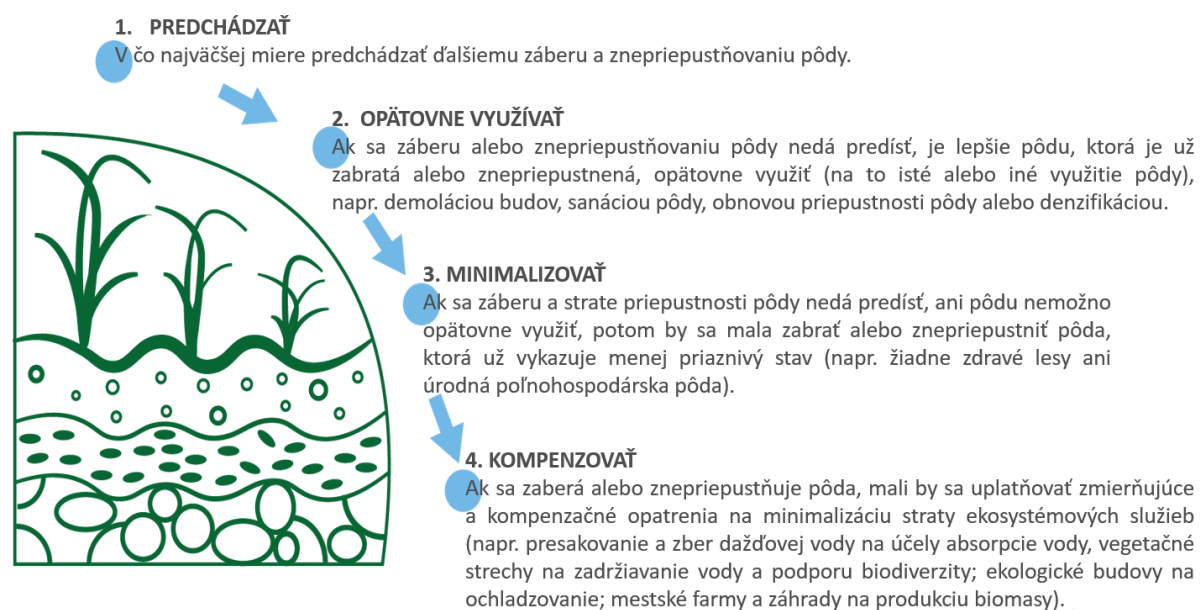
⁴⁴ V súlade s článkom 2 ods. 1 písm. c) rámcovej smernice o odpade 2008/98/ES je nekontaminovaná pôda a iný prirodzený materiál vykopaný počas stavebných prác, ak je isté, že sa materiál použije na účely výstavby v prirodzenom stave na mieste, na ktorom sa vykopal, vyňatý z rozsahu pôsobnosti uvedenej smernice. Opätovne použitá výkopová pôda sa takisto neuvádza ako odpad.

⁴⁵ Európska komisia (2020), Štúdiá na podporu prípravy usmernení Komisie o vymedzení spätného zasypávania.

3.2.2. Obmedzenie záberu pôdy a zástavby pôdy obehovým využívaním pôdy

Pôda predstavuje základ pre budovy a infraštruktúru. Keď znepriepustňujeme pôdu výstavbou, nezvratne prichádzame o všetky jej kľúčové ekosystémové služby, čím mestá vystavujeme záplavám vyššieho stupňa⁴⁶ a intenzívnejším efektom teplotných ostrovov⁴⁷. Degradácia krajiny a pôdy je prepojená, pretože „krajina“ označuje povrch, zatiaľ čo „pôda“ je prírodný zdroj pod ňou. Krajina a pôda sú krehké a obmedzené zdroje, ktoré sú vystavené stále rastúcemu hladu po priestore: rozrastanie miest a zástavba a nepriepustnosť pôdy zaberajú prírodu a transformujú cenné ekosystémy na betónové púšte. Často sú tým postihnuté najúrodnejšie pôdy a poľnohospodári a lesníci prichádzajú o možnosť zabezpečiť si dôstojné živobytie^{48 49 50}.

Niektoré členské štáty trpeli zvýšenou zraniteľnosťou voči extrémnym poveternostným javom a iným externalitám, a preto si stanovili ciele na zníženie záberu pôdy⁵¹, avšak s nerovnomernými výsledkami. Recyklácia pôdy, konkrétne výstavba v už zastavaných oblastiach alebo ich obnova, predstavovala len 13,5 % rozvoja miest v EÚ (v rokoch 2006 až 2012), takže priestor na zlepšenie existuje⁵². Niektoré členské štáty dosiahli v skutočnosti mieru vyššiu ako 50 % a až do 80 %, čo dokazuje, že udržateľná recyklácia pôdy je možná. Týmto sa ušetrí prírodné oblasti v prospech biodiverzity, lesov a zelených plôch, pôda na výrobu potravín a biomasy, reguláciu vody a zrážok. Preto je **pri územnom plánovaní potrebné uplatňovať hierarchiu**.

Obrázok 2: Hierarchia záberu pôdy

⁴⁶ Pistocchi A. et al. (2015), *Soil sealing and flood risks in the plains of Emilia-Romagna, Italy* (Nepriepustnosť pôdy a povodňové riziká v nížinách regiónu Emilia-Romagna, Taliansko).

⁴⁷ Európska komisia (2012), Podrobná správa: nepriepustnosť pôdy.

⁴⁸ Úbytok poľnohospodárskej pôdy v rokoch 1990 až 2006 v dôsledku nepriepustnosti v krajinách EÚ predstavoval potenciálny produkt zodpovedajúci 6 miliónom ton pšenice ročne [Gardi et al. (2014)].

⁴⁹ Vedecká poradná rada európskych akadémií (European Academies Science Advisory Council) (2018), *Opportunities for soil sustainability in Europe* (Príležitosti pre udržateľnosť pôdy v Európe).

⁵⁰ Vplyv celkovej spotreby EÚ sa odhaduje na viac ako 9 miliónov hektárov odlesnených v rokoch 1990 až 2008 na pokrytie dovozu plodín a hospodárskych zvierat do EÚ. Zdroj: [Štúdia vplyvu spotreby – lesy – životné prostredie](#).

⁵¹ Nemecko chce znepriepustňovať menej ako 30 hektárov denne do roku 2030; Rakúsko stanovilo 2,5 ha denne do roku 2010; dva belgické regióny stanovili ciele, aby sa záber pôdy znížil na nulu do roku 2040 (Flámsko) a 2050 (Valónsko).

⁵² [Recyklácia pôdy a denzifikácia – EEA](#).

Opatrenia

EÚ by mala dosiahnuť nulový čistý záber pôdy do roku 2050, čo prispeje k cieľu čistých záchytoz skleníkových plynov do roku 2030. Na tento účel, by najmä

členské štáty mali:

- Stanoviť do roku 2023 vlastné ambiciózne národné, regionálne a miestne **ciele na zníženie čistého záberu pôdy do roku 2030** s cieľom merateľne prispieť k cieľu EÚ na rok 2050 a mali by podávať správy o pokroku.
- Začleniť „**hierarchiu záberu pôdy**“ do svojich plánov mestského rozvoja zelených oblastí⁵³ a uprednostniť opätovné využívanie a recykláciu pôdy a kvalitu mestskej pôdy na národnej, regionálnej a miestnej úrovni prostredníctvom vhodných regulačných iniciatív a postupným rušením finančných stimulov, ktoré by boli v rozpore s touto hierarchiou, ako sú miestne daňové výhody pri premene poľnohospodárskych alebo prírodných oblastí na zastavané prostredie.

Komisia okrem toho:

- Vymedziť pojem „čistý záber pôdy“ v zákone o zdraví pôdy.
- V rámci posúdenia vplyvu zákona o zdraví pôdy zväži ustanovenia, podľa ktorých majú členské štáty podávať správy o pokroku pri dosahovaní svojich cieľov v oblasti záberu pôdy.
- V rámci posúdenia vplyvu zákona o zdraví pôdy zväži možnosti **monitorovania a podávania správ o pokroku** pri dosahovaní cieľov nulového čistého záberu pôdy a uplatňovaní hierarchie záberu pôdy na základe údajov oznámených členskými štátmi.
- Poskytnite **usmernenia** verejným orgánom a súkromným spoločnostiam o tom, ako znížiť nepriepustnosť pôdy, vrátane najlepších postupov pre miestne iniciatívy zamerané na obnovu priepustnosti umelých povrchov, aby pôda mohla dýchať, pričom do roku 2024 zreviduje usmernenia EÚ pre zástavbu pôdy⁵⁴. Podporí výmenu najlepších postupov založených na skúsenostiach členských štátov alebo regiónov, ktoré majú systémy priestorového plánovania, ktoré úspešne riešia výzvy súvisiace so záberom pôdy, s cieľom vypracovať spoločnú metódu⁵⁵.

3.2.3. Uzavretie kolobehu živín a uhlíka

Pôdne organizmy rozkladajú listy, biomasu a korene na jednoduchšie zlúčeniny, ktoré zabezpečujú úrodnosť pôdy a sú vhodné na opätovné absorbovanie rastlinami⁵⁶. Recyklácia organickej hmoty, ako je kompost, digestát, čistiarenský kal, spracovaný maštalný hnoj a iný poľnohospodársky odpad, má mnoho výhod: materiál po vhodnom spracovaní slúži ako

⁵³ [Pozri stratégiu EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030, kľúčový záväzok 11 plánu na obnovu prírody: „Mestá s počtom obyvateľov 20 000 a viac budú mať ambiciózne plány mestského rozvoja zelených oblastí.“ – do roku 2030.](#)

⁵⁴ Usmernenia týkajúce sa najlepších postupov na obmedzenie, zmiernenie alebo kompenzáciu zástavby pôdy, pracovný dokument útvarov Komisie (2012) 101.

⁵⁵ Česko rozdelilo poľnohospodársku pôdu do piatich tried ochrany s cieľom chrániť najcennejšiu a najúrodnejšiu pôdu pred jej záberom.

⁵⁶ EEA (2019), *Land and soil in Europe* (Krajina a pôda v Európe).

organické hnojivo, pomáha doplniť vyčerpané úložiská uhlíka v pôde a zlepšuje schopnosť zadržiavať vodu v pôde a štruktúru pôdy, a tým umožňuje uzavrieť kolobeh živín a uhlíka. Malo by sa to však vždy vykonávať bezpečným a udržateľným spôsobom, aby sa zabránilo znečisteniu pôdy⁵⁷. Z tohto dôvodu Komisia do roku 2022 zreviduje smernicu o čistení komunálnych odpadových vôd a zoznam znečisťujúcich látok v povrchových a podzemných vodách, vyhodnotí smernicu o splaškových kaloch a prijme opatrenie na integrované hospodárenie so živinami v záujme bezpečnejšieho používania živín v pôde. V posúdení vplyvu zákona o zdraví pôdy Komisia posúdi opatrenia, ktoré môžu prispieť k dosiahnutiu cieľa zníženia straty živín aspoň o 50 % (čo vedie k zníženiu používania hnojív aspoň o 20 %), a to vrátane možnosti, aby sa tento cieľ stal právne záväzným. V nadväznosti na povinnosť separovaného zberu organického odpadu sa Komisia bude snažiť financovať nový projekt LIFE, ktorý sa bude *ad hoc* prioritne zaoberať využívaním vysokokvalitného kompostu z biologického odpadu v pôde. Komisia bude takisto pokračovať vo financovaní výskumu zameraného na environmentálne šetrné zhodnocovanie organických hnojív z biologického odpadu⁵⁸.

3.3. Biodiverzita pôdy pre zdravie ľudí, zvierat a rastlín

Pod našimi poliami a pod našimi nohami žije rôznorodé spoločenstvo pôdných organizmov, ktoré deň a noc ťažko pracuje, obdivuhodne a koordinovane, aby sa zachoval život na Zemi. Za hrst' zdravej pôdy môže obsahovať až miliardu baktérií, viac ako jeden kilometer húb nevyhnutných pre život rastlín a živočíchov⁵⁹. Poznáme len malú časť z nich. Okrem toho sa v pôde nachádzajú prvé štádiá života mnohých druhov hmyzu a opeľovačov.

Biodiverzita pôdy vo veľkej miere prispieva k ľudskému zdraviu. Od objavenia penicilínu z pôdnej huby zachránili antibiotiká produkované pôdnymi mikróbmami milióny životov⁶⁰. Nedávno boli niektoré pôdne baktérie nápomocné pri zásadnom objave vo vývoji veľmi potrebných nových antibiotík⁶¹. Z pôdných húb sa vyvinulo niekoľko liekov na zníženie cholesterolu. Je dokázané, že deti, ktoré sa často hrajú v zdravých lesných pôdach, majú silnejší imunitný systém. Zásada „jedno zdravie“⁶² jasne uznáva, že zdravie planéty je úzko prepojené so zdravím ľudí a zvierat. Ak je ovplyvnená jedna skupina, má to vplyv na zdravie ostatných skupín: napríklad čím sú živiny a stopové prvky v pôde vyváženejšie, tým sú potraviny výživnejšie. Mnohé pôdne mikroorganizmy sú silnými spojencami proti znečisteniu, pretože sú schopné rozložiť komplexné kontaminanty – vykonávajú bioremediáciu zadarmo. Rovnako platí aj to, že čím je pôda zdravšia a čistejšia, o to čistejšie sú naše vodné zdroje a vzduch, ktorý dýchame⁶³. Preukázalo sa, že sústava pôdných húb je kľúčová na zachovanie zdravých lesov, keďže umožňuje stromom vymieňať si živiny, vodu alebo obranné signály⁶⁴.

⁵⁷ Cesta k zdravej planéte pre všetkých, Akčný plán EÚ: „Dosahovanie nulového znečisťovania ovzdušia, vody a pôdy“ [COM(2021) 400].

⁵⁸ Napríklad: Horizont 2020 (uzavretie kolobehu živín) a Horizont Európa (environmentálne vplyvy a kompromisy pri využívaní alternatívnych produktov na hnojenie na celosvetovej/miestnej úrovni).

⁵⁹ Fortuna, A. (2012), *The Soil Biota* (Pôdna biota). *Nature Education Knowledge*.

⁶⁰ Brevik et al. (2020), *Soil and human health: current status and future needs* (Pôda a ľudské zdravie: aktuálny stav a budúce potreby).

⁶¹ Yu Imai et al. (2019), *A new antibiotic selectively kills Gram-negative pathogens* (Nové antibiotikum selektívne zabíja gramnegatívne patogény).

⁶² *One Health (who.int)* (Jedno zdravie).

⁶³ Wall and Six (2015), *Give soils their due* (Dajte pôde, čo jej patrí).

⁶⁴ Pickles et al. (2017), *Mycorrhizal Networks and Forest Resilience to Drought*. (Mykorizové siete a odolnosť lesa voči suchu). *Mycorrhizal Mediation of Soil* (Mykorizová mediácia pôdy), s. 319 – 339.

Biodiverzita pôdy je však rovnako ako nadzemné organizmy ohrozená zmenou využívania pôdy, jej nadmerným využívaním, znečistením, zmenou klímy a inváznymi nepôvodnými druhmi, ako je ploskavec *Arthurdendyus triangulatus*⁶⁵, predátor, ktorý môže spôsobiť úbytok dážďoviek a mať dramatické účinky na produktivitu pôdy. Je potrebné rozšíriť poznatky o vplyve zmien využívania pôdy, nadmerného využívania pôdy a iných stresových faktorov na biodiverzitu pôdy, a to aj využívaním synergií medzi sieťou FSDN [Farm Sustainability Data Network – FSDN (dátová sieť poľnohospodárskej udržateľnosti)] a štatistickým prehľadom LUCAS Soil [Land Use and Coverage Area Frame Survey – LUCAS (štatistický prehľad pôdy a jej využitia)]. Dosiachnutie mnohých cieľov stratégie EÚ v oblasti biodiverzity a stratégie „z farmy na stôl“ bude prínosom aj pre biodiverzitu pôdy. Na ochranu a zachovanie pôdných organizmov ich potrebujeme monitorovať, vedieť o nich viac a spolupracovať na medzinárodnej úrovni.

Opatrenia

Komisia bude:

- Demonštrovať svoju globálnu vedúcu úlohu pri rozširovaní poznatkov o biodiverzite pôdy tým, že do roku 2022 zverejní prvé posúdenie týkajúce sa pôdnej biodiverzity EÚ a génov antimikrobiálnej rezistencie v poľnohospodárskej pôde v rámci rôznych režimov obhospodarovania (prostredníctvom štatistického prehľadu LUCAS Soil).
- Posudzovať riziko ďalších druhov ploskavcov z hľadiska ich možného zaradenia do zoznamu „invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie“ v súlade s nariadením o invázných nepôvodných druhoch⁶⁶.
- Usilovať sa o lepšiu súdržnosť a silnejšie synergie medzi dohovormi z Ria a usilovať sa o globálny rámec pre biodiverzitu po roku 2020, ktorý uznáva význam biodiverzity pôdy, posilňuje využívanie udržateľných postupov obhospodarovania pôdy s cieľom chrániť ekosystémové služby (konkrétne podporou agroekológie a iných postupov šetrných voči biodiverzite) a začleňuje ochranu a obnovu pôdy do rôznych cieľov a ukazovateľov.
- Aktívne prispievať k prijatiu akčného plánu na roky 2020 – 2030 pre medzinárodnú iniciatívu na ochranu a udržateľné využívanie pôdnej biodiverzity a aktualizovaného akčného plánu na 15. Konferencii zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite⁶⁷ a k jeho následnému vykonávaniu.
- Stupňovať úsilie pri mapovaní, posudzovaní, ochrane a obnove biodiverzity pôdy a podporovať zriadenie globálneho strediska pre monitorovanie biodiverzity pôdy, ako sa navrhuje v Svetovom partnerstve pre pôdu⁶⁸ v rámci Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO).

⁶⁵ Spoločné výskumné centrum (2021), *Baseline distribution of invasive alien species added to the Union list in 2019* (Základná distribúcia invázných nepôvodných druhov zaradených do zoznamu Únie v roku 2019).

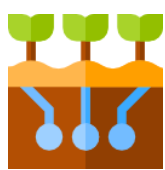
⁶⁶ Nariadenie (EÚ) č. 1143/2014 o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov.

⁶⁷ <https://www.cbd.int/meetings/COP-15>.

⁶⁸ FAO (2020), *State of knowledge of soil biodiversity – Status, challenges and potentialities* (Stav poznatkov o biodiverzite pôdy – stav, výzvy a možnosti).

3.4. Pôda pre zdravé vodné zdroje

Pôdy, usadeniny a voda sú úzko prepojené. Pôda filtruje, absorbuje a zachytáva vodu, ale takisto môže nastať jej erózia a znečistenie. Ak pôda nie je priepustná, voda po povrchoch tečie odlišne. Metódy, ktoré umožňujú, aby záplavové vody presakovali do pôdy, a aby sa tak zmiernili katastrofy a znečistenie vodných útvarov, sú dôležité pre vodné hospodárstvo. Obnovenie špongiovitej funkcie pôdy môže podporiť zásobovanie čistou sladkou vodou a znížiť riziko záplav a sucha. Okrem toho niektoré vysoko úrodné pôdy bohaté na uhlík erodujú a ukladajú sa po prúde riek do povodia, priehrad a do mora, odkiaľ sa tento sediment často bagruje z dôvodov námornej dopravy. Tieto sedimenty by sa mohli opätovne použiť za predpokladu, že sú čisté.

Koordinácia politík v oblasti vody a pôdy je preto nevyhnutná na to, aby sa dosiahli zdravé pôdy a vodné ekosystémy prostredníctvom lepšieho obhospodarovania pôdy a riadenia vodných zdrojov, a to aj cezhranične, a aby sa znížil vplyv záplav na obyvateľov a hospodárstvo. Existuje komplexný platný súbor právnych predpisov EÚ o vode a nová stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy zdôrazňuje význam zdravej pôdy pri minimalizácii rizík súvisiacich so zmenou klímy, ako sú záplavy a suchá. Komisia zväži riešenie primeranej integrácie a koordinácie obhospodarovania pôdy a vodného hospodárstva, a to aj v rámci posúdenia vplyvu zákona o zdravej pôde. Takisto podporí výmenu postupov medzi členskými štátmi v súvislosti so vzťahom medzi pôdou, vodou a sedimentom a uverejní usmernenie o udržateľnom riadení sedimentov. Členské štáty by mali podľa možností lepšie začleniť riadenie využívania pôdy a krajiny do svojich plánov manažmentu povodia a povodňového rizika, a to zavedením riešení inšpirovaných prírodou, ako sú ochranné prírodné prvky, krajinné prvky, obnova riek, záplavové oblasti atď.

4. PREDCHÁDZANIE DEGRADÁCII PÔDY A KRAJINY A OBNOVA ZDRAVEJ PÔDY

4.1. Urobiť z udržateľného obhospodarovania pôdy novú normu

Pôda je vo všeobecnosti v neobhospodarovných a prírodných ekosystémoch zdravá a môže zostať zdravá aj v riadených ekosystémoch, ak sa uplatňuje **udržateľné obhospodarovanie pôdy**. Ide o súbor postupov, ktoré sú schopné udržať pôdu v zdravom stave alebo ho obnoviť, čo prináša mnohoraké výhody, a to aj pre vodu a vzduch. Tieto postupy zvyšujú biodiverzitu, úrodnosť a odolnosť pôdy, ktoré sú potrebné pre životaschopnosť vidieckych oblastí.

Neexistuje žiadna magická receptúra na udržateľné obhospodarovanie pôdy, ktorá by sa vzťahovala na všetky typy pôdy a klimatické podmienky alebo na všetky typy využívania pôdy. V poľnohospodárstve^{69 70 71} a lesnom hospodárstve⁷² možno uplatňovať čoraz väčšie množstvo poznatkov vrátane empirických poznatkov. Pokiaľ ide o zásady, ktoré treba dodržiavať, existujú medzinárodné referenčné dokumenty, ako napríklad dobrovoľné usmernenia FAO pre udržateľné hospodárenie s pôdou⁷³. Na úrovni EÚ však neexistuje

⁶⁹ [Európske partnerstvo v oblasti inovácií pre poľnohospodárstvo.](#)

⁷⁰ IUCN (2020), [Common ground: restoring land health for sustainable agriculture](#) (Spoločný základ: obnova zdravia pôdy v záujme udržateľného poľnohospodárstva).

⁷¹ Dobrý poľnohospodársky a environmentálny stav (GAEC) v rámci SPP, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/cross-compliance_en#gaec.

⁷² [Pro Silva Principles, https://www.prosilva.org/close-to-nature-forestry/pro-silva-principles/.](https://www.prosilva.org/close-to-nature-forestry/pro-silva-principles/)

⁷³ FAO (2017), Dobrovoľné usmernenia pre udržateľné hospodárenie s pôdou.

dohodnutá spoločná definícia udržateľného obhospodarovania pôdy, ktorá by bola dostatočne konkrétna a úplná na to, aby bola vykonateľná.

Tieto postupy sú takisto súčasťou širších agroekologických zásad, ktoré sú jadrom stratégie „z farmy na stôl“ a stratégie v oblasti biodiverzity a ich cieľov vrátiť krajinné prvky s vysokým stupňom diverzity aspoň na 10 % poľnohospodárskej plochy, znížiť stratu živín a riziká a používanie chemických pesticídov, zvýšiť podiel poľnohospodárskej pôdy v ekologickom poľnohospodárstve a zvýšiť obsah organickej hmoty v pôde. Existujú dôkazy o tom, že hladiny uhlíka v pôde sa pravdepodobne zlepšia, ak sa na systémy poľnohospodárskej výroby uplatňuje ekologické poľnohospodárstvo⁷⁴. Agrolesníctvo takisto prináša mnoho výhod pre zdravie pôdy a adaptáciu na zmenu klímy. Medzi ďalšie udržateľné postupy patrí zatravnovanie pôdy, striedanie plodín, zapracovanie zvyškov plodín, vrstevnicová výsadba, vyhýbanie sa ťažkým strojom, bezpečné kompostovanie, zabránenie prechodu na ornú pôdu, konverzia na trávny porast, súvislý pôdny kryt, znížené obrábanie pôdy a menej chemických vstupov.

Na to, aby sa udržateľné obhospodarovanie pôdy stalo novou normou, je potrebná koordinácia a spolupráca na miestnej, regionálnej, vnútroštátnej, európskej a celosvetovej úrovni s cieľom podporovať a uplatňovať takéto postupy. Komisia bude zohrávať svoju úlohu a začlení udržateľné využívanie pôdy do príslušných politík EÚ.

Úloha poradenských služieb v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve je absolútne nevyhnutná na pomoc užívateľom pôdy. Pokiaľ ide o poľnohospodársku pôdu, miestne opatrenia sa musia dôkladne rozvíjať a musí sa im poskytovať dostatočná podpora v podobe poľnohospodárskych poradenských služieb a poľnohospodárskych vedomostných a inovačných systémov (AKIS) strategických plánov SPP.

Novou SPP⁷⁵ sa zaviedla posilnená podmienenosť ochrany životného prostredia. Podmienenosťou sa stanovuje základ pre ambicióznejšie a udržateľnejšie poľnohospodárske záväzky prostredníctvom poľnohospodárskych postupov šetrných k životnému prostrediu a klíme v rámci ekologických režimov a intervencií v záujme rozvoja vidieka.

Osobitne dôležité je udržiavanie zdravej pôdy, a to aj v lesoch, keďže existuje silná vzájomná závislosť medzi stromami a pôdou, na ktorej rastú, čo predstavuje výhody aj nevýhody pre obidve strany. V súlade s novou stratégiou lesného hospodárstva⁷⁶ sa musí obhospodarovanie lesov vyhnúť neudržateľným postupom, ktoré degradujú pôdu, napríklad zhutňovaním, eróziou alebo úbytkom organického uhlíka v pôde.

Na to, aby sa to dosiahlo v praxi, navrhuje sa ďalej **iniciatíva OTESTUJ SI PÔDU ZADARMO** inšpirovaná francúzskou vnútroštátnou schémou odberu vzoriek pôdy BDAT⁷⁷. Poznatky o vlastnostiach pôdy (pH, objemová hustota, organická hmota v pôde, rovnováha živín atď.) pomôžu užívateľom pôdy prijať najlepšie postupy obhospodarovania. Z tohto dôvodu Komisia na základe dlhoročných skúseností z prehľadu pôdy LUCAS pomôže členským štátom vytvoriť pomocou vlastných finančných prostriedkov systém na bezplatné testovanie pôdy pre užívateľov pôdy, ktorí si to želajú a ktorí dostanú výsledky testov. Doplňa sa tým existujúce povinnosti členských štátov týkajúce sa odberu vzoriek pôdy. Na maximalizáciu jednotnosti prístupov k metódam odberu vzoriek a na zabezpečenie

---

⁷⁴ Gattinger A. et al (2012), *Enhanced top soil carbon stocks under organic farming* (Zvýšené zásoby uhlíka v povrchovej pôde pri ekologickom poľnohospodárstve).

⁷⁵ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_en_-_thenewcap.

⁷⁶ Nová stratégia lesného hospodárstva EÚ do roku 2030 [COM(2021) 572 final].

⁷⁷ <https://www.gissol.fr/le-gis/programmes/base-de-donnees-danalyses-des-terres-bdat-62>.

primeraného poradenstva je nevyhnutné zapojenie poradcov systému AKIS. Odhad nákladov spojených s takouto iniciatívou je zahrnutý v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto stratégii.

V rámci potravinového hodnotového reťazca sa mnohé podniky čoraz viac angažujú v agropotravinárskych a lesníckych výrobných postupoch, ktoré rešpektujú a zvyšujú zdravie pôdy⁷⁸. Pomáha to zvyšovať informovanosť spotrebiteľov a naplňovať očakávania občanov a zainteresovaných strán, pokiaľ ide o konkrétne výsledky v oblasti zdravia pôdy.

Opatrenia

V záujme podpory udržateľného obhospodarovania pôdy Komisia bude:

- V rámci zákona o zdraví pôdy a v kontexte posúdenia vplyvu posudzovať **požiadavky na udržateľné využívanie pôdy** tak, aby nebola obmedzená jej schopnosť poskytovať ekosystémové služby, vrátane možnosti stanovenia právnych požiadaviek.
- Po konzultácii s členskými štátmi a zainteresovanými stranami pripraví **súbor postupov „udržateľného obhospodarovania pôdy“** vrátane regeneratívneho poľnohospodárstva v súlade s agroekologickými zásadami prispôbených veľkej rôznorodosti pôdných ekosystémov a typov a určí neudržateľné postupy obhospodarovania pôdy.
- Poskytovať pomoc členským štátom, aby prostredníctvom vnútroštátnych finančných prostriedkov zrealizovali iniciatívu **OTESTUJ SI PÔDU ZADARMO**.
- Vytvárať spolu s členskými štátmi **sieť excelentnosti združujúcu odborníkov** a inkluzívnu sieť vyslancov udržateľného obhospodarovania pôdy zahŕňajúcu aj oblasti regeneratívneho a ekologického poľnohospodárstva, ktorá bude spájať zainteresované strany nad rámec akademickej obce a poľnohospodárskych subjektov. Na tento účel budú vychádzať z práce **živých laboratórií** a **vľajkových projektov** misie Dohoda o pôde pre Európu (pozri oddiel 5.3).
- V kontexte SPP a v úzkej spolupráci s členskými štátmi pokračovať v šírení úspešných riešení v oblasti udržateľného obhospodarovania pôdy a hospodárenia so živinami, a to aj prostredníctvom vnútroštátnych vidieckych sietí programu rozvoja vidieka, poľnohospodárskych **poradenských služieb a systému AKIS** a európskeho partnerstva v oblasti inovácií zameraného na poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť (**EIP-AGRI**).
- Podporovať udržateľné obhospodarovanie pôdy prostredníctvom dobrovoľných záväzkov medzi aktérmi v potravinovom systéme podľa **Kódexu správania EÚ v oblasti zodpovedného podnikania a marketingových postupov v potravinárstve**.
- Oceňovať vynikajúce úspechy a inovatívne iniciatívy v oblasti udržateľného obhospodarovania pôdy posilnením spolupráce s poľnohospodárskym

⁷⁸ Pozri Kódex správania EÚ v oblasti zodpovedného podnikania a marketingových postupov v potravinárstve, https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy/sustainable-food-processing/code-conduct_en.

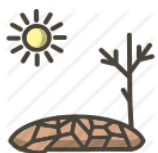
spoločenstvom, ako napríklad prostredníctvom **ocenenia za pôdu** udeľovaného organizáciou **European Landowners**⁷⁹.

- Nadalej podporovať **Svetové partnerstvo pre pôdu** pri presadzovaní udržateľného obhospodarovania pôdy na celom svete.
- Do roku 2023 navrhne **legislatívny rámec pre udržateľný potravinový systém EÚ**, ako sa uvádza v stratégii „z farmy na stôl“.

Členské štáty by mali:

- Riadne začleniť do svojich programov v rámci **politiky súdržnosti EÚ** ochranu, obnovu a udržateľné využívanie pôdy, pričom by v plnej miere mali využiť usmernenia EÚ týkajúce sa začlenenia ekosystémov a ich služieb do procesu rozhodovania⁸⁰.
- Zabezpečiť **výrazný príspevok SPP** k zachovaniu a zlepšeniu zdravia pôdy v súlade s analýzou strategických plánov SPP a posúdením potrieb. To sa má okrem iného dosiahnuť prijatím ambiciózných strategických plánov SPP, ktoré obsahujú dostatočné intervencie v rámci ekologickej architektúry⁸¹, v súlade s odporúčaniami Komisie týkajúcimi sa SPP. Komisia bude nadalej poskytovať potrebné usmernenia a posudzovať prínos a konzistentnosť týchto plánov v súvislosti s napĺňaním cieľov zelenej dohody.
- Na príslušnej úrovni zriadiť iniciatívu **OTESTUJ SI PÔDU ZADARMO**.

4.2. Predchádzanie dezertifikácii

V Dohovore Organizácie Spojených národov o boji proti dezertifikácii (UNCCD) sa uznáva súvislosť medzi dezertifikáciou, degradáciou pôdy a suchom, ako aj potreba prijať naliehavé opatrenia zvrátením degradácie pôdy. Stanovil sa v ňom cieľ neutrality degradácie pôdy, ktorý sa neskôr v roku 2015 prijal ako jeden z cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja⁸². Všetky zmluvné strany dohovoru boli vyzvané, aby každé 4 roky verejne podávali správy o degradácii pôdy, a niekoľko členských štátov EÚ predložilo správu za rok 2018⁸³.

Európa bude postihnutá nárastom sucha (ako aj extrémnych zrážok), ktorým sa zvyšuje riziko budúcich procesov dezertifikácie a ktorý už má vplyv na poľnohospodársku výrobu v Európe⁸⁴.

Už v roku 2008 boli v krajinách Stredozemia, ako aj v krajinách strednej a východnej Európy zaznamenané rozsiahle procesy, ktoré viedli k dezertifikácii, a štúdia z roku 2017 tento trend potvrdila. Napriek tomu, že trinásť členských štátov sa vyhlásilo za „dotknutú zmluvnú stranu“ v rámci UNCCD⁸⁵, EÚ tak ešte neurobila. Zatiaľ čo riziko dezertifikácie v EÚ sa týka

⁷⁹ [Soil and Land Award \(europeanlandowners.org\)](https://europeanlandowners.org).

⁸⁰ SWD(2019) 305 Usmernenie EÚ k začleneniu ekosystémov a ich služieb do procesu rozhodovania.

⁸¹ Ekologické režimy a rozvoj vidieka, ako aj ambiciózný „dobrý poľnohospodársky a environmentálny stav“.

⁸² Pozri napríklad <https://indicators.report/targets/15-3/>.

⁸³ Pozri platformu UNCCD na podávanie správ: <https://prais.unccd.int/unccd/reports>.

⁸⁴ EEA (2019), *Adaptation in climate change in the agriculture sector in Europe* (Adaptácia na zmenu klímy v odvetvi poľnohospodárstva v Európe).

⁸⁵ Bulharsko, Cyprus, Grécko, Chorvátsko, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko a Taliansko. Zdroj: Európsky dvor audítorov (2018), Informačný dokument. Dezertifikácia v EÚ

konkrétnych regiónov, environmentálny, sociálny a hospodársky vplyv sa týka celej EÚ. Nielenže strata úrodnosti pôdy ohrozuje potravinovú bezpečnosť, ale dezertifikácia znižuje aj biodiverzitu nad zemou i pod zemou, ďalej prispieva k zmene klímy prostredníctvom straty uhlíka v pôde a spätnej väzby na atmosféru, spôsobuje chudobu a zdravotné problémy a vedie k migrácii v rámci EÚ aj spoza jej hraníc.

Európsky dvor audítorov⁸⁶ dospel k záveru, že kroky, ktoré podnikla Komisia a členské štáty v boji proti dezertifikácii, nie sú koherentné a že v EÚ neexistuje spoločná vízia o tom, ako sa do roku 2030 dosiahne neutralita degradácie pôdy.

Napriek určitému pokroku je potrebné urobiť oveľa viac pre transformáciu odvetvia poľnohospodárstva s cieľom prispôbiť ho extrémnemu počasiu, najmä na úrovni poľnohospodárskych podnikov. K dispozícii je mnoho opatrení na ochranu pôdy, ktoré pomáhajú zadržiavať vodu a znižovať jej spotrebu, predchádzať salinizácii a zvyšovať odolnosť voči suchám⁸⁷. Preto uplatňovanie osobitných udržateľných postupov obhospodarovania pôdy, v rámci ktorých sa zadržiava vlhkosť, vysádzanie kríkov a stromov, ktoré poskytujú tieň, a pestovanie rastlín a druhov a variantov plodín prispôbených suchým klimatickým podmienkam môže zvrátiť trend dezertifikácie a obnoviť pôdu, ktorá ňou už je postihnutá. Členské štáty už boli vyzvané, aby vypracovali plány riadenia sucha a monitorovali suchá a ich závažnosť pomocou osobitných ukazovateľov⁸⁸.

Opatrenia

Komisia:

- Stanoví metodiku a príslušné ukazovatele, počnúc tromi ukazovateľmi UNCCD, na posúdenie rozsahu dezertifikácie a degradácie pôdy v EÚ.
- Navrhne členským štátom, aby vyhlásili EÚ za oblasť zasiahnutú dezertifikáciou podľa UNCCD, a naďalej bude nabádať členské štáty, aby sa zúčastňovali na programe Organizácie Spojených národov v súvislosti so stanovením cieľov v oblasti neutrality degradácie pôdy.
- S podporou Európskej environmentálnej agentúry (EEA) a Spoločného výskumného centra (JRC) každých päť rokov uverejní informácie o stave degradácie pôdy a dezertifikácie v EÚ.
- Bude pokračovať v podpore kľúčových iniciatív, ako je iniciatíva Veľký zelený múr⁸⁹, Regreening Africa⁹⁰, a pomoci v oblasti pôdy a krajiny v rámci rozvojovej spolupráce.

Členské štáty by mali:

- V súlade s opatreniami plánovanými v stratégii EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy⁹¹ prijať vhodné dlhodobé opatrenia na zabránenie a zmiernenie degradácie, najmä

⁸⁶ Európsky dvor audítorov, Osobitná správa č. 33/2018: [Boj proti dezertifikácii v EÚ: zvládnutie rastúcej hrozby si vyžaduje viac opatrení](#).

⁸⁷ EEA (2019), *Adaptation in climate change in the agriculture sector in Europe* (Adaptácia na zmenu klímy v odvetví poľnohospodárstva v Európe).

⁸⁸ Pozri odporúčania z posúdenia 2. plánu manažmentu povodia.

⁸⁹ <https://www.greatgreenwall.org/>.

⁹⁰ <https://regreeningafrica.org/>.

⁹¹ Budovanie Európy odolnej proti zmene klímy – nová stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy [COM(2021) 82].

znížením spotreby vody a prispôbením plodín miestnej dostupnosti vody spolu so širším využívaním plánov riadenia sucha a uplatňovaním udržateľného obhospodarovania pôdy.

4.3. Predchádzanie znečisteniu pôdy

Predchádzanie znečisteniu pôdy z difúzných alebo bodových zdrojov zostáva z dlhodobého hľadiska najúčinnjším a najlacnejším spôsobom na zabezpečenie čistej a zdravej pôdy. Prioritne by sa malo kontaminácii zabrániť pri zdroji⁹². To možno dosiahnuť napríklad čistým priemyslom, udržateľným dizajnom výrobkov, zlepšenou recykláciou, nakladaním s odpadom a zhodnocovaním živín, efektívnejším používaním hnojív alebo znížením používania pesticídov a znížením ich rizika⁹³, ako aj vykonávaním strategického prístupu k liekom v životnom prostredí a znížením používania antimikrobiálnych látok. Toto by sa malo doplniť znížením emisií a bezpečnejšou výrobou chemických látok, ako aj ich bezpečnejším používaním.

EÚ má právne predpisy na predchádzanie uvoľňovaniu emisií nebezpečných látok do životného prostredia vrátane pôdy. S cieľom zabrániť kontaminácii pôdy je dôležité, aby sa pri posudzovaní rizík náležite zohľadnili riziká chemických látok z hľadiska kvality pôdy a biodiverzity. Potrebné údaje o nebezpečenstve a osude takýchto chemikálií v životnom prostredí, ako aj o expozícii týmto chemikáliám a z toho vyplývajúcim rizikom, ktoré predstavujú pre kvalitu pôdy a organizmov, však často chýbajú.

Opatrenia

Na základe stratégie „z farmy na stôl“, stratégie v oblasti biodiverzity a pre chemikálie a akčného plánu nulového znečistenia Komisia:

- Zreviduje smernicu o udržateľnom používaní pesticídov⁹⁴ a vyhodnotí smernicu o splaškových kaloch do roku 2022.
- Zlepší a zharmonizuje zohľadňovanie kvality pôdy a biodiverzity pôdy pri posudzovaní rizika chemických látok, prídavných látok v potravinách a krmivách, pesticídov, hnojív atď. na úrovni EÚ. V spolupráci s Európskou chemickou agentúrou (ECHA), Európskym úradom pre bezpečnosť potravín (EFSA), EEA, JRC a členskými štátmi sa tak stane v rámci iniciatívy „jedna látka – jedno hodnotenie“.
- Obmedzí úmyselne používané mikroplasty podľa nariadenia o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok (REACH) a do roku 2022 vypracuje opatrenia týkajúce sa neúmyselného uvoľňovania mikroplastov. Po začatí procesu obmedzovania zo strany niektorých členských štátov Komisia pripraví obmedzenie podľa nariadenia REACH pre všetky použitia perfluóralkylovaných a polyfluóralkylovaných látok (PFAS), ktoré nie sú nevyhnutné, čím sa zabráni ich emisiám do životného prostredia vrátane pôdy, a do roku 2022 vypracuje aj politický rámec pre biologické, biologicky rozložiteľné a kompostovateľné plasty.

⁹² Cesta k zdravej planéte pre všetkých, Akčný plán EÚ: „Dosahovanie nulového znečistenia ovzdušia, vody a pôdy“ [COM(2021) 400].

⁹³ Európska environmentálna agentúra (2021), [Land and soil pollution — widespread, harmful and growing](#) (Znečistenie pôdy a krajiny – rozšírené, škodlivé a na vzostupe).

⁹⁴ Smernica 2009/128/ES.

- Do júla 2024 prijme kritériá biologickej odbúrateľnosti pre určité polyméry, ako sú poťahovacie činidlá a poľnohospodárske mulčovacie fólie podľa nariadenia EÚ o produktoch na hnojenie. Limity kontaminantov pre produkty na hnojenie z EÚ sa preskúmajú do júla 2026 v rámci všeobecného preskúmania uvedeného nariadenia.

4.4. Obnova degradovanej pôdy a rekultivácia znečistených plôch

Degradovaná pôda čiastočne alebo úplne stratila schopnosť poskytovať svoje mnohé funkcie a služby. V niektorých prípadoch udržateľné obhospodarovanie pôdy umožňuje obnoviť dobrý stav pôdy, čo po niekoľkých rokoch vedie k úplnej obnove (napr. v prípade straty uhlíka a biodiverzity alebo zhutnenia a erózie vrchnej úrodnej vrstvy). V iných prípadoch sú potrebné aktívne opatrenia na obnovu, ktorá sa niekedy dosiahne len na čiastočne (napr. v prípade nepriepustnej, dezertifikovanej, salinizovanej alebo kyslej pôdy). Komisia v roku 2021 v stratégii EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 oznámila návrh právne záväzných cieľov EÚ v oblasti obnovy prírody v snahe obnoviť degradované ekosystémy, najmä tie, ktoré majú najväčší potenciál zachytávať a ukladať uhlík a zabrániť vplyvu prírodných katastrof, resp. ho znížiť. Niekedy je degradácia žiaľ nezvratná.

Znečistené plochy si často vyžadujú sanáciu zložitými a nákladnými technikami, hoci v určitých prípadoch sa ukázalo, že nízkonákladové biosanačné techniky sú účinné. V niektorých prípadoch však došlo k degradácii pôdy do takej miery, že ju nemožno úplne obnoviť do zdravého stavu pri primeraných nákladoch. V takýchto prípadoch sú potrebné vhodné opatrenia na obmedzenie alebo riadenie rizika znečistenej plochy s cieľom zabrániť ďalšiemu poškodeniu životného prostredia a ľudského zdravia.

Znečisťovanie pôdy by do roku 2050 malo klesnúť na úrovne, pri ktorých sa už neočakáva, že budú predstavovať riziko, a ktoré rešpektujú medze, s ktorými sa naša planéta dokáže vyrovnáť, vďaka čomu vznikne prostredie bez toxických látok⁹⁵. V poslednom čase v prípade pôdy kontaminovanej ortuťou⁹⁶ jeden členský štát s dobre udržiavaným registrom (Belgicko) identifikoval viac ako 1 600 znečistených plôch, zatiaľ čo niekoľko ďalších členských štátov neohlásilo žiadne. Niektoré členské štáty majú na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni veľmi komplexné právne predpisy, zatiaľ čo iné nie. Táto druhá skupina nemá osobitné zákony týkajúce sa kontaminácie pôdy a jej sanácie, uplatňuje skôr prístup *ad hoc* a nemá register (potenciálne) znečistených plôch. Podávanie správ o pokroku pri riadení kontaminácie pôdy je v súčasnosti dobrovoľné, nepravidelné a založené na meniacej sa metodike, rôznych vnútroštátnych definíciách, skríningových hodnotách a metodikách posúdenia rizika. Preto vzhľadom na chýbajúce rovnaké podmienky Komisia preskúma potrebu právnych ustanovení, aby sa v kontexte zákona o zdraví pôdy takéto podávanie správ stalo povinným a jednotným v celej EÚ.

Ak úsilie o prevenciu a kontrolu zdroja znečistenia zlyhalo a kontaminanty sa dostali do pôdy a predstavujú riziko pre životné prostredie a ľudské zdravie, pôda sa musí sanovať, za čo by mal platiť znečisťovateľ. Smernica o environmentálnej zodpovednosti⁹⁷ ukladá niektorým prevádzkovateľom povinnosť sanovať kontaminovanú pôdu, ktorá predstavuje riziko pre ľudské zdravie, ak k znečisteniu došlo v dôsledku činností vykonaných po 30. apríli 2007

⁹⁵ Cesta k zdravej planéte pre všetkých, Akčný plán EÚ: „Dosahovanie nulového znečisťovania ovzdušia, vody a pôdy“ [COM(2021) 400].

⁹⁶ https://ec.europa.eu/environment/chemicals/mercury/regulation_en.htm.

⁹⁷ Smernica 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd.

alebo, ak sa vykonali pred týmto dátumom a k danému dňu ešte neboli ukončené⁹⁸. V smernici o priemyselných emisiách⁹⁹ sa od prevádzkovateľov určitých zariadení vyžaduje, aby zistili stav kontaminácie pôdy a podzemných vôd na začiatku prevádzky, požiadali o povolenie, ktoré zahŕňa podmienky na predchádzanie znečisťovaniu pôdy uplatňovaním najlepších dostupných techník, a aby po definitívnom ukončení činnosti prijali potrebné opatrenia na obnovu plochy do pôvodného stavu. Komisia pracuje aj na revízii smernice o trestných činoch proti životnému prostrediu, v ktorej navrhne ambiciózny nástroj na boj proti trestným činom proti životnému prostrediu a v celej Únii zavedie účinné nástroje pre orgány presadzovania práva, ktorými budú, v cezhraničných prípadoch s podporou Eurojustu, presadzovať environmentálnu politiku EÚ (vrátane trestných činov súvisiacich so znečistením pôdy).

V prípade historických alebo opustených¹⁰⁰ kontaminovaných plôch však v EÚ chýba spoločný prístup, čo je veľmi dôležitá právna medzera. Je veľmi zásadné, aby všetky členské štáty identifikovali a viedli register znečistených plôch, posudzovali riziká a v prípade neprijateľných rizík tieto plochy napokon sanovali. Vyžaduje sa to z dôvodu viacerých záväzkov v súvislosti s riadením znečistených plôch prijatých na globálnej úrovni¹⁰¹.

Všetky členské štáty čelia rovnakým výzvam a musia nezávisle vypracovať vnútroštátne metodiky na posudzovanie rizík kontaminácie pôdy. V roku 2018 bolo na trhu EÚ viac ako 21 000 registrovaných chemikálií¹⁰². Samotná skupina perfluóralkylovaných a polyfluóralkylovaných látok pozostáva z viac ako 4 700 chemikálií, ktoré sú vysoko perzistentné v pôde a v ľudskom tele¹⁰³. V štandardnej analýze pôdy sa preveruje len veľmi malá časť všetkých chemických látok a na ešte menej látok sa podľa vnútroštátnych právnych predpisov uplatňujú prahové hodnoty pre kontaminanty. To znamená, že väčšina chemikálií sa v pôde nezistí. Osudu, reakciám a (eko)toxikologickým účinkom kontaminantov vzbudzujúcich obavy ešte dobre nerozumieme, najmä v prípade nižších radov pôdnej bioty. Je potrebné posúdiť riziká týchto látok, ktoré sa už nachádzajú v pôde, sedimentoch a vodných útvaroch, a v prípade potreby prijať vhodné nápravné opatrenia. Ide o spoločnú výzvu, ktorá si vyžaduje intenzívnejšiu výmenu poznatkov a údajov a spoluprácu medzi členskými štátmi.

Opatrenia

V rámci posúdenia vplyvu zákona o zdraví pôdy Komisia:

– zväži možnosti navrhnuť právne záväzné ustanovenia s cieľom:

i) identifikovať znečistené plochy; ii) vytvoriť súpis a register týchto plôch a iii) do roku 2050 sanovať plochy, ktoré predstavujú významné riziko pre ľudské zdravie a životné prostredie.

– posúdi uskutočniteľnosť zavedenia **certifikátu o zdraví pôdy v prípade pozemkových transakcií** s cieľom poskytnúť kupujúcim pôdy informácie o kľúčových charakteristikách

⁹⁸ Rozsudok v spojených veciach C-379/08 a C-380/08, ERG aos.

⁹⁹ Smernica 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách.

¹⁰⁰ Historická kontaminácia bola spôsobená pred nadobudnutím účinnosti vnútroštátnych právnych predpisov alebo právnych predpisov EÚ. Na opustených plochách nie je možné znečisťovateľa identifikovať, už neexistuje alebo nemôže znášať náklady na sanáciu, napr. v dôsledku konkurzu.

¹⁰¹ Rezolúcie Environmentálneho zhromaždenia OSN UNEA-3 č. 3/4 týkajúce sa životného prostredia a zdravia a č. 3/6 týkajúce sa riadenia znečistenia pôdy, Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj (ciele udržateľného rozvoja 3.9 a 15.3), Minamatský dohovor (článok 12), Štokholmský dohovor o perzistentných organických látkach (článok 6), Ostravská deklarácia prijatá 6. ministerskej konferencie o životnom prostredí a zdraví.

¹⁰² <https://echa.europa.eu/-/21-551-chemicals-on-eu-market-now-registered>.

¹⁰³ SWD(2020) 249 o poly- a perfluóralkylovaných látkach (PFAS), sprievodný dokument k stratégii pre chemikálie.

a zdraví pôdy v lokalite, ktorú plánujú kúpiť.

Okrem týchto právnych ustanovení Komisia:

- V spolupráci s členskými štátmi a zainteresovanými stranami uľahčí dialóg a výmenu poznatkov o metodikách posudzovania rizika kontaminácie pôdy a určí najlepšie postupy.
- Do roku 2024 vypracuje **zoznam priorít EÚ v súvislosti s kontaminantmi vzbudzujúcimi veľké a/alebo rastúce obavy**, ktoré predstavujú závažné riziko pre kvalitu európskej pôdy a pri ktorých treba byť ostražitý a prednostne prijať opatrenia na európskej a vnútroštátnej úrovni.
- Do roku 2022 zreviduje smernicu o priemyselných emisiách¹⁰⁴ a do roku 2023 vyhodnotí smernicu o environmentálnej zodpovednosti¹⁰⁵, a to aj pokiaľ ide o vymedzenie pojmu „škoda na pôde“ a úlohu finančného zabezpečenia.

Členské štáty by mali:

- Vytvoriť systém certifikátov o zdraví pôdy pre pozemkové transakcie s podporou výskumného programu EÚ a misie Dohoda o pôde pre Európu, ak to nebude zahrnuté v zákone o zdraví pôdy.

5. POTREBUJEME VEDIEŤ VIAC O PÔDE

Je nevyhnutné, aby sa sprístupnilo viac poznatkov a údajov o pôde a v lepšej kvalite a aby sa tieto poznatky a údaje využívali. Prístup k údajom z výskumu pôdy sa uľahčí vytvorením dátového priestoru pre zelenú dohodu¹⁰⁶ a vykonávaním misie Dohoda o pôde pre Európu v rámci programu Horizont Európa. Na základe smernice INSPIRE¹⁰⁷ by otvorené normy týkajúce sa údajov mali zlepšiť interoperabilitu vnútroštátnych rámcov, rámcov EÚ a globálnych rámcov monitorovania pôdy.

5.1. Pôda a digitálna agenda

Digitálne technológie predstavujú nové a nevyužitú príležitosti na monitorovanie záťaží a stavu pôdy a krajiny. Naše poznatky o pôde sa za posledné desaťročie značne rozšírili vďaka pozorovaniu Zeme, najmä prostredníctvom systémov RADAR a hyperspektrálnych senzorov, diaľkového snímania a nových techník, ako je analýza DNA pôdnych organizmov. Cieľ stratégie „z farmy na stôl“¹⁰⁸ týkajúci sa dostupnosti rýchleho širokopásmového internetu, a to aj vo vidieckych oblastiach, pomôže pri prenose údajov a ich inteligentnom používaní, ako aj pri monitorovaní snímačmi v reálnom čase. Príklady digitálnych riešení na riešenie znečistenia pôdy vrátane FaST¹⁰⁹ sa zdôraznili v akčnom pláne nulového znečistenia¹¹⁰. Copernicus, program Európskej únie pre pozorovanie Zeme a jeho služba monitorovania krajiny¹¹¹ budú naďalej poskytovať údaje o biogeofyzikálnych premenných, krajinnej

¹⁰⁴ Smernica 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách.

¹⁰⁵ Smernica 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti.

¹⁰⁶ Európska dátová stratégia [COM(2020) 66 final].

¹⁰⁷ Smernica INSPIRE 2007/2/ES.

¹⁰⁸ Stratégia „z farmy na stôl“ [COM(2020) 381].

¹⁰⁹ Nástroj udržateľnosti poľnohospodárskeho podniku pre živiny, pozri <https://fastplatform.eu>.

¹¹⁰ Pracovný dokument útvarov Komisie SWD(2021) 140.

¹¹¹ [Služba monitorovania krajiny programu Copernicus \(CLMS\)](#).

pokryvke a využívaniu pôdy v EÚ aj mimo nej. Tieto činnosti zásadne prispejú k inovačnému výskumu a využívaniu pôdy. Prostredníctvom týchto činností bude takisto možné čoraz viac využívať techniky strojového učenia a viac využívať riešenia umelej inteligencie zo snímacích systémov (ako sú tie, ktoré poskytuje presné poľnohospodárstvo) a meracích systémov v teréne (napr. ručné spektrometre, prenosná extrakcia DNA, chemická analýza na mieste).

Opatrenia

Komisia:

- Zlepší využívanie digitálnych nástrojov a programu Copernicus a využije to, že JRC bude ďalej rozvíjať Stredisko EÚ pre monitorovanie pôdy (EUSO)¹¹² a že agentúra EEA vytvorí pozemkový informačný systém pre Európu (LISE) podporovaný geopriestorovými analytickými produktmi.
- Bude povzbudzovať a podporovať členské štáty, aby vytvorili nástroje udržateľnosti poľnohospodárskych podnikov pre živiny (FaST) ako súčasť poľnohospodárskych poradenských služieb v rámci novej SPP. Takéto nástroje poskytnú poľnohospodárom odporúčania týkajúce sa používania hnojív, ktoré sú v súlade s existujúcimi právnymi predpismi a založené na dostupných údajoch a poznatkoch.
- Zlepší modelovaciu kapacitu postupov súvisiacich s pôdou v rámci iniciatívy Komisie Destinácia Zem¹¹³ a v spolupráci s misiou programu Horizont Európa Dohoda o pôde pre Európu.

5.2. Údaje o pôde a monitorovanie

Na úrovni členských štátov sa na monitorovanie pôdy využíva niekoľko systémov¹¹⁴. Celkovo sú však rôznorodé, neúplné a vo všeobecnosti nie sú harmonizované v celej EÚ. Údaje sa často ešte nezverejňujú v súlade s mechanizmom smernice INSPIRE¹¹⁵. V mnohých krajinách z dôvodu nedostatočných kapacít alebo zdrojov v súčasnosti neexistuje systematické komplexné monitorovanie politicky relevantných otázok. Iniciatíva Komisie LUCAS týkajúca sa pôdy je jediným systémom monitorovania, ktorý všetkým členským štátom poskytuje harmonizované a systematické merania v teréne. Musí sa však lepšie začleniť do činností v členských štátoch a ďalších tokov údajov. Aj EEA poskytuje ukazovatele, ako je napríklad nepriepustnosť pôdy a záber pôdy, no naše poznatky o pôde budú vo veľkej miere ťažiť z lepšieho rozlíšenia údajov, častejších meraní a harmonizácie prístupov medzi členskými štátmi. Integrovaný systém ukazovateľov pôdy je potrebný na to, aby slúžil ako zastrešujúci rámec pre ďalšie monitorovanie a podávanie správ¹¹⁶. Nedávno bolo spustené Stredisko EÚ pre monitorovanie pôdy s cieľom pomôcť vytvoriť celoeurópsky systém monitorovania pôdy

¹¹² <https://ec.europa.eu/jrc/en/eu-soil-observatory>.

¹¹³ Pozri <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/destination-earth>.

¹¹⁴ <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/wikis/display/SOIL/National+monitoring+systems>.

¹¹⁵ Smernica INSPIRE 2007/2/ES.

¹¹⁶ Pozri aj EEA (2021), *Soil monitoring in Europe - Indicators and thresholds for soil quality assessments* (Monitorovanie pôdy v Európe – Ukazovatele a prahové hodnoty pre posudzovanie kvality pôdy) <https://www.eea.europa.eu/publications/soil-monitoring-in-europe-indicators-and-thresholds/>.

podľa smernice INSPIRE a v súvislosti s podávaním správ na vnútroštátnej úrovni podľa smernice o národných emisných stropoch¹¹⁷ a nariadenia o LULUCF¹¹⁸.

Opatrenia

S cieľom zabezpečiť chýbajúce monitorovanie pôdy Komisia:

- V nadväznosti na posúdenie vplyvu a ako súčasť zákona o zdraví pôdy zväži ustanovenia o monitorovaní pôdy a biodiverzity pôdy a podávaní správ o stave pôdy, a to na základe existujúcich vnútroštátnych systémov a systémov EÚ vrátane iniciatívy LUCAS týkajúcej sa pôdy; v rámci posúdenia vplyvu zväži poskytnutie právneho základu pre prehľad pôdy LUCAS s cieľom právne ukotviť ciele, podmienky, financovanie, prístup k pôde, využívanie údajov a otázky ochrany súkromia.
- Prostredníctvom prehľadov pôdy LUCAS v celej EÚ zabezpečí harmonizované monitorovanie vývoja obsahu organického uhlíka v pôde a zásob uhlíka, čím sa doplní podávanie správ členských štátov podľa nariadenia o LULUCF.
- Bude pracovať na začlenení modulu týkajúceho sa znečistenia do budúceho prehľadu pôdy LUCAS v roku 2022¹¹⁹ s cieľom lepšie pochopiť a zmapovať problém difúznej kontaminácie pôdy¹²⁰ v EÚ a vytvorí prognózu týkajúcu sa čistej pôdy ako súčasť integrovaného monitorovacieho a výhľadového rámca nulového znečistenia.
- V rámci vykonávania EUSO:
  - S príspevkom európskeho spoločného programu pre obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy¹²¹ identifikuje medzery v monitorovaní pôdy v dialógu s členskými štátmi a inými kľúčovými zainteresovanými stranami.
  - Vypracuje prehľad pôdy so súborom spoľahlivých pôdnych ukazovateľov, ktorý bude integrovať trendy a prognózy.
  - Vytvorí súpis pôdnej bioty EÚ s cieľom monitorovať a lepšie pochopiť biodiverzitu pôdy.

5.3. Výskum a inovácie v oblasti pôdy

Horizont Európa – rámcový program pre výskum a inovácie uľahčí vytváranie poznatkov a zintenzívni spoluprácu, a tým urýchli prechod k zdravej pôde. V tejto súvislosti sú k dispozícii príslušné nástroje prostredníctvom klastra 6, priority Food2030¹²² a partnerstiev programu Horizont Európa (potravinový systém, biodiverzita, agroekológia, poľnohospodárstvo údajov atď.). Okrem toho misia

¹¹⁷ Smernica 2016/2284 o národných záväzkoch znižovania emisií, článok 9.

¹¹⁸ Nariadenie 2018/841 o využívaní pôdy, zmenách vo využívaní pôdy a lesnom hospodárstve.

¹¹⁹ [LUCAS – ESDAC – Európska komisia](#).

¹²⁰ Využíva sa v súlade s ďalšími monitorovacími iniciatívami, ako je napríklad postup týkajúci sa zoznamu sledovaných látok v podzemných vodách v EÚ.

¹²¹ [EJP SOIL – Towards climate-smart sustainable management of agricultural soils](#) (EJP SOIL – Prechod k udržateľnému obhospodarovaniu poľnohospodárskej pôdy šetrnému ku klíme).

¹²² https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/environment/bioeconomy/food-systems/food-2030_en.

programu Horizont Európa Dohoda o pôde pre Európu poskytuje komplexný rámec pre výskum a inovácie a prispieva k vytvoreniu harmonizovaného rámca EÚ na monitorovanie pôdy a podávanie správ o nej a účinných rozhraní pre výskumnú politiku a výskumnú prax na dosiahnutie zdravej pôdy. Okrem riešenia chýbajúcich poznatkov sa v rámci misie budú testovať, prezentovať a zavádzať riešenia pre zdravie pôdy v záujme ich širokého využívania prostredníctvom siete „živých laboratórií“ (experimenty a inovácie v laboratóriu v teréne) a „vlajkových projektov“ (miesta, kde sa prezentujú osvedčené postupy).

Opatrenia

Prostredníctvom programu Horizont Európa, a najmä misie Dohoda o pôde pre Európu Komisia:

- Bude realizovať ambiciózne plány v oblasti výskumu a inovácií s cieľom rozšíriť vedomostnú základňu pre správu pôdy a rozšíriť prístup k výsledkom z výskumných činností a ich využívanie.
- Naďalej bude poskytovať značné finančné prostriedky na i) výskumné riešenia na zvýšenie biodiverzity pôdy; ii) riešenie degradácie pôdy; iii) pilotné inovačné technológie na dekontamináciu.
- Podporí vývoj a používanie digitálnych a diaľkových snímačov, aplikácií a ručných zariadení na odber vzoriek na posúdenie kvality pôdy.

6. UMOŽNENIE PRECHODU NA ZDRAVÚ PÔDU

6.1. Súkromné financie a financovanie z prostriedkov EÚ

Celé hodnotové a dodávateľské reťazce a hospodárske odvetvia závisia od zdravej pôdy. Mnohí aktéri v týchto hodnotových reťazcoch si napriek tomu neuvedomujú zraniteľnosť svojich aktív z hľadiska degradácie pôdy. Investori a banky si čoraz viac uvedomujú finančné riziká degradácie pôdy a návratnosť jej prevencie a obnovy pôdy. Niektoré banky ponúkajú poľnohospodárom nižšiu úrokovú sadzbu, ak je ich pôda zdravá, pretože hodnota pôdy je vyššia a úvery sa môžu opätovne predať udržiavateľným dôchodkovým fondom a správcami aktív, ktorí chcú mať pozitívny vplyv na ľudí a planétu¹²³. Poľnohospodári sú čoraz viac finančne odmeňovaní za uhlík, ktorý zachytáva ich pôda, a za uplatňovanie udržateľných postupov obhospodarovania pôdy prostredníctvom systémov platieb za uhlík¹²⁴. Podniky čoraz viac kompenzujú emisie uhlíka nákupom uhlíkových kreditov od poľnohospodárov¹²⁵, investovaním do zdravia pôdy prostredníctvom uplatňovania udržateľných poľnohospodárskych postupov¹²⁶ alebo zameraním sa na špecifickú oblasť udržateľného opätovného rozvoja a sanácie pôdy¹²⁷. Pokiaľ ide o financovanie, súčasný rozpočet EÚ poskytuje zdroje financovania na podporu udržateľného využívania a obnovy degradovanej pôdy, ako sú SPP, program LIFE, Horizont Európa, politika súdržnosti. V rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti existuje aj niekoľko národných plánov podpory obnovy a odolnosti, ktoré zahŕňajú opatrenia na ochranu pôdy. V tejto súvislosti sú obzvlášť dôležité technické usmernenia Komisie k zásade

¹²³ [Soil health for stronger farms? We can measure that \(rabobank.com\).](#)

¹²⁴ Napr. [Soil Capital](#).

¹²⁵ [Microsoft používa v Austrálii modernú technológiu blockchain na nákup uhlíkových kreditov v pôde.](#)

¹²⁶ [Iniciatíva Living Soils: Spoločnosti Nestlé, McCain a Lidl sa zaoberajú zdravím pôdy vo Francúzsku.](#)

¹²⁷ [Revive](#).

„nespôsobať významnú škodu“, ktoré majú pomôcť členským štátom pri príprave plánov obnovy a odolnosti¹²⁸.

Komisia nadviaže dialóg s verejným, súkromným a finančným sektorom s cieľom zistiť, ako možno zlepšiť financovanie prevencie degradácie pôdy a obnovy zdravia pôdy.

Opatrenia

Komisia:

- V roku 2022 uverejní príručku s prehľadom dostupných možností financovania EÚ na ochranu, udržateľné obhospodarovanie a obnovu pôdy po tom, ako sa jasne vymedzia všetky priority a oblasti zamerania na roky 2021 – 2027.
- Podporí investície do projektov, ktoré podľa nariadenia EÚ o taxonómii¹²⁹ a jeho delegovaných aktov riadia pôdu udržateľným spôsobom a výrazne ju nepoškodzujú.

6.2. Gramotnosť v oblasti pôdy a spoločenská angažovanosť

Pôda je pravdepodobne najviac nedocenenou časťou prírody. Obyvateľstvo, ktoré stále viac býva v mestách, ju často vníma ako „niečo špinavé“ a ako neobmedzený prírodný zdroj, často si nie je vedomé jej významu pre každodenný život a jej kľúčovej úlohy v udržateľnom a obehovom biohospodárstve. Je to odrazom nedostatočného vyzdvihnutia dôležitosti pôdy vo vzdelávaní a zvyrazňuje potrebu zvýšiť informovanosť verejnosti a spoločenskú angažovanosť. Gramotnosť v oblasti pôdy spája prostredníctvom komunikačných a vzdelávacích činností široké povedomie so špecializovaným pochopením rôznych disciplín, ktoré ľuďom približujú pôdu. Na dosiahnutie tohto cieľa musia mať všetky zainteresované strany prístup k všeobecnému vzdelávaniu o pôde, ako aj k cielenej odbornej príprave pre potreby špecialistov. Formálne vzdelávanie v oblasti pôdy by sa malo doplniť aktívnym praktickým vzdelávaním a zasielaním správ o výmene najlepších postupov a spoločných poznatkov. V nedávno prijatom pláne vykonávania misie Dohoda o pôde pre Európu sa uvádza významný prínos misie k zvýšeniu gramotnosti v oblasti pôdy prostredníctvom širokej spolupráce s občanmi a aktérmi zapojenými v celom reťazci potravinárskej výroby vrátane poľnohospodárov, potravinárskych spoločností a maloobchodníkov.

¹²⁸ Európska komisia [C\(2021\) 1054](#).

¹²⁹ Nariadenie (EÚ) 2020/852 o vytvorení rámca na uľahčenie udržateľných investícií a o zmene nariadenia (EÚ) 2019/2088.

Opatrenia

Komisia spolu s členskými štátmi a zainteresovanými stranami:

- Spustí iniciatívu na zvýšenie angažovanosti a povedomia v súvislosti s gramotnosťou v oblasti pôdy, ktorá bude vychádzať z úspešného príkladu iniciatívy „poznatky o oceánoch“¹³⁰.
- Uľahčí a podporí výmenu najlepších postupov v komunikácii a angažovanosti v oblasti pôdy, vytvorí portál EUSO a osvetové siete zamerané na zdravú pôdu.
- Začlení otázku degradácie pôdy do spoločného európskeho referenčného rámca pre kompetencie v oblasti udržateľnosti¹³¹ s cieľom rozvíjať koncepciu gramotnosti v oblasti pôdy s európskymi občanmi.
- Bude vykonávať komplexný súbor opatrení v oblasti komunikácie, vzdelávania a angažovanosti občanov s cieľom podporiť zdravie pôdy na rôznych úrovniach a užšie previazať pôdu s hodnotami občanov, pričom bude vychádzať z misie Dohoda o pôde pre Európu a opierať sa o Stredisko EÚ pre monitorovanie pôdy.

7. ZÁVERY

Veľkou výzvou je zabezpečiť pôde rovnakú úroveň ochrany ako vzduchu, vode a morskému prostrediu a venovať takú istú pozornosť organizmom žijúcim v pôde ako v prípade biodiverzity nad zemou. Vízia a záväzky stanovené v tejto stratégii pripravujú pôdu pre ambiciózne zmeny, ktoré sú nevyhnutné na to, aby uspela. Úspešná realizácia tejto stratégie v oblasti pôdy si vyžaduje inkluzívne a rozsiahle mechanizmy správy a riadenia na vnútroštátnej úrovni, úrovni EÚ a na celosvetovej úrovni.

Za rokovacím stolom sa musia stretnúť všetky zainteresované strany, aby sme mohli diskutovať a spolupracovať. Preto sa vytvorí nový model správy a riadenia založený na systéme „sieť sietí“ a inšpirovaný koalíciou Coalition4Oceans: koalícia EU Coalition4HealthySoils (C4HS). Jej jadrom bude expertná skupina EÚ pre ochranu pôdy, ktorá sa rozšíri tak, aby v nej zainteresované strany boli vyvážené zastúpené. Politické opatrenia budú naďalej stavať na údajoch a poznatkoch Strediska EÚ pre monitorovanie pôdy a národného referenčného centra pre oblasť pôdy siete EIONET¹³², ako aj misie Dohoda o pôde pre Európu¹³³. C4HS bude spolupracovať s ďalšími príslušnými expertnými skupinami EÚ, Svetovým partnerstvom pre pôdu a jeho Európskym partnerstvom pre pôdu¹³⁴. EÚ vždy dôrazne podporovala Svetové partnerstvo FAO pre pôdu a jeho regionálne pobočky a bude v tom pokračovať s cieľom zlepšiť riadenie udržateľného obhospodarovania pôdy, a to aj na celosvetovej úrovni.

¹³⁰ <https://oceanliteracy.unesco.org/>.

¹³¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12985-Environmental-sustainability-education-and-training_en.

¹³² <https://www.eionet.europa.eu/countries/national-reference-centres/nrc-on-soil>.

¹³³ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/missions-horizon-europe/soil-health-and-food_en.

¹³⁴ <http://www.fao.org/global-soil-partnership/regional-partnerships/europe/en/>.

Naše pôdy musíme vyliečiť. Je to vecou nášho vlastného prežitia. V tejto stratégii sa preto stanovujú ambiciózne a nevyhnutné ciele, ktoré musíme urýchlene naplniť. Opiera sa o vedecké dôkazy a predkladá súbor opatrení, ktoré nám pomôžu ich dosiahnuť. Spustením tejto stratégie sa Komisia zapojí do diskusie s Európskym parlamentom, Radou, Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, Výborom regiónov, ako aj s občianskou spoločnosťou, hospodárskymi subjektmi a ďalšími zainteresovanými stranami, aby sa táto stratégia a jej opatrenia stali spoločným úspechom.